

Oponentský posudek

Diplomová práce Mgr. Jany Svobodové s názvem „Etnografika v Zápiscích Marie Červinkové-Riegrové“ (70 str. textu, seznam literatury a pramenů, obrazová příloha) je věnována analýze Zápisků z let 1880-1884, které autorka zamýšlí hodnotit jako pramen, poskytující mj. rovněž stanoviska k hodnocení lidové kultury a dějin etnografie; což je pohled, který badatelé zatím opomíjeli (str. 6-7). Svůj přístup ke zvolenému tématu autorka charakterizuje v následující kapitole, kde rámcově rozděljuje použité prameny a literaturu, vztahující se k osobnosti této starší dcery známého českého politika, a zároveň uvádí odborné tituly, studie a monografie, týkající se rodiny F.L. Riegra (str. 8-12).

Na tuto úvodní pasáž navazuje kapitola „Životopis Marie Červinkové-Riegrové (1854-1895)“, v níž autorka charakterizuje její rodinné zázemí, dětství a dospívání, sňatek a manželství, ale i její obětavou veřejnou činnost (str. 13-30). V další 4.kapitole „Zápisky“ pak autorka stručně shrnuje typické funkce a znaky ženských deníků 19.století, přičemž konstatuje, že ani Zápisky z této konvence nevybočují; ale obsahově jde o dvě deníkové řady – jedna je „intimní“, druhá může sloužit spíše jako „kronika doby“, protože obsahuje záznamy různých oficiálních i neoficiálních jednání, politických analýz či komentářů, jichž byla starší dcera staročeského politika mnohdy svědkem (str. 32-33).

Navíc se však Zápisky vyznačují řadou poznatků etnografického rázu – jak konstatuje 5.kapitola diplomové práce: záznamy projevů tradiční české lidové kultury zahrnují v době Národopisné výstavy československé i svérázový zájem o lidový oděv, tradiční architekturu a způsob života, který Marie Červinková-Riegrová poznala na Malči i za pobytů v Lobkovicích či v moravských Hodslavicích. V této souvislosti autorka konstatuje, že etnografie byla přirozenou součástí prostředí české elity, k němuž tehdy patřili přední cestovatelé a intelektuálové: např. dr. Emil Holub či dr. Engel, ale i Vojta Náprstek, v jehož domě se Marie Červinková-Riegrová účastnila přednášek Amerického klubu dam, jež rovněž přispívaly k informacím o etnografických výzkumech (str. 36-37). V pozadí tohoto zájmu o etnografii bylo především pojetí vlastenectví jako fenoménu, který byl v rodině Palackých a Riegrů zároveň politickým programem, spjatým zejména s myšlenkou slovanské vzájemnosti. Zápisky tak zachycují řadu projevů dobového vlastenectví, z nichž podle autorky asi nejvýznamnějšími bylo dvojí otevření Národního divadla v letech 1881 a 1882 (str. 38-49).

Analýze zájmu o lidové prostředí a projevy lidové kultury je věnována 6.kapitola „Lidová kultura a lidové zvyky“ (str. 50-60); autorka vyzvedá zájem Marie Červinkové-Riegrové o lidový oděv, daný kontakty s vesničany na Malči i s pražskou chudinou, pro niž dcera F.L.Riegra šila oděvy, ale i jejími cestami na Moravu, zejména na Slovácko a Hanou – jak dokumentují obsáhlé citace ze Zápisků (str. 51-58). Věřící katoličku, která se zúčastnila rovněž poutí na moravský Hostýn či na Velehrad, však atmosféra poutních míst podněcovala také k popisu lidového oděvu – jak dokládá následující stručná 7.kapitola diplomové práce (str. 61-63). Trvalou motivaci představovaly pobyty na Malči, kde starší dcera zámeckého pána, jehož manželka byla proslulá svými charitativními aktivitami, přebírala často funkci hostitelky a vystupovala i jako čestný host na mnoha vesnických svatbách; zde si zapisovala také nové písně či různé zajímavosti, ale podle uvedených citací se zdá, že zájmy Marie Červinkové-Riegrové, později známé operní libretistky, byly estetického rázu – hlubší zájem poučené sběratelky z nich nevyplývá. Sumarizací získaných poznatků je závěrečná 9.kapitola (str. 69-70): v ní autorka konstatuje, že zájem o lidovou kulturu vyplýval u Marie Červinkové-Riegrové z vlasteneckých postojů její rodiny, přestože i ona sama našla v lidovém prostředí řadu projevů, které ji zaujaly, především lidový oděv.

Diplomová práce Mgr. Jany Svobodové, zkoumající vztah vzdělané ženy z okruhu české politické reprezentace k projevům lidové kultury 19.století, využila řady odborných prací i poznatků, získaných v průběhu studia, aby nastínila pohled na lidovou kulturu v době, kdy už procházela jistě příznačným procesem proměny některých typických prvků či projevů v podobě obecně srozumitelných politických symbolů. Práce je přehledně uspořádána a podrobně členěna, byť některé tematické celky mohly být logicky propojeny (např. kapitoly 6-8); autorka se však bohužel nevyhnula gramatickým chybám ani nevhodným „novotvarům“ (např. str. 15 – skloňování názvu Nizza, slovesa „doprobrat“ či „upozadit“). Přes tyto a další dílčí výhrady však diplomovou práci Mgr. Jany Svobodové hodnotím jako velmi dobrou a doporučuji ji k obhajobě.

V Praze dne 31.5.2011.

doc. Ludmila Sochorová